

УДК 336

Лелюк С. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ МЕЗОРІВНЯ

Досліджено сутність поняття фінансової безпеки економічних систем мезорівня. Проведено аналіз існуючих трактувань фінансової безпеки, виділено її ключові ознаки, визначено міру їх подібності за висвітленням змісту досліджуваного явища. На підґрунті морфологічного аналізу та декомпозиції сформовано та запропоноване уточнене визначення сутності фінансової безпеки економічних систем мезорівня.

Ключові слова: фінансова безпека, морфологічний аналіз, мезорівень, міра подібності, економічна система.

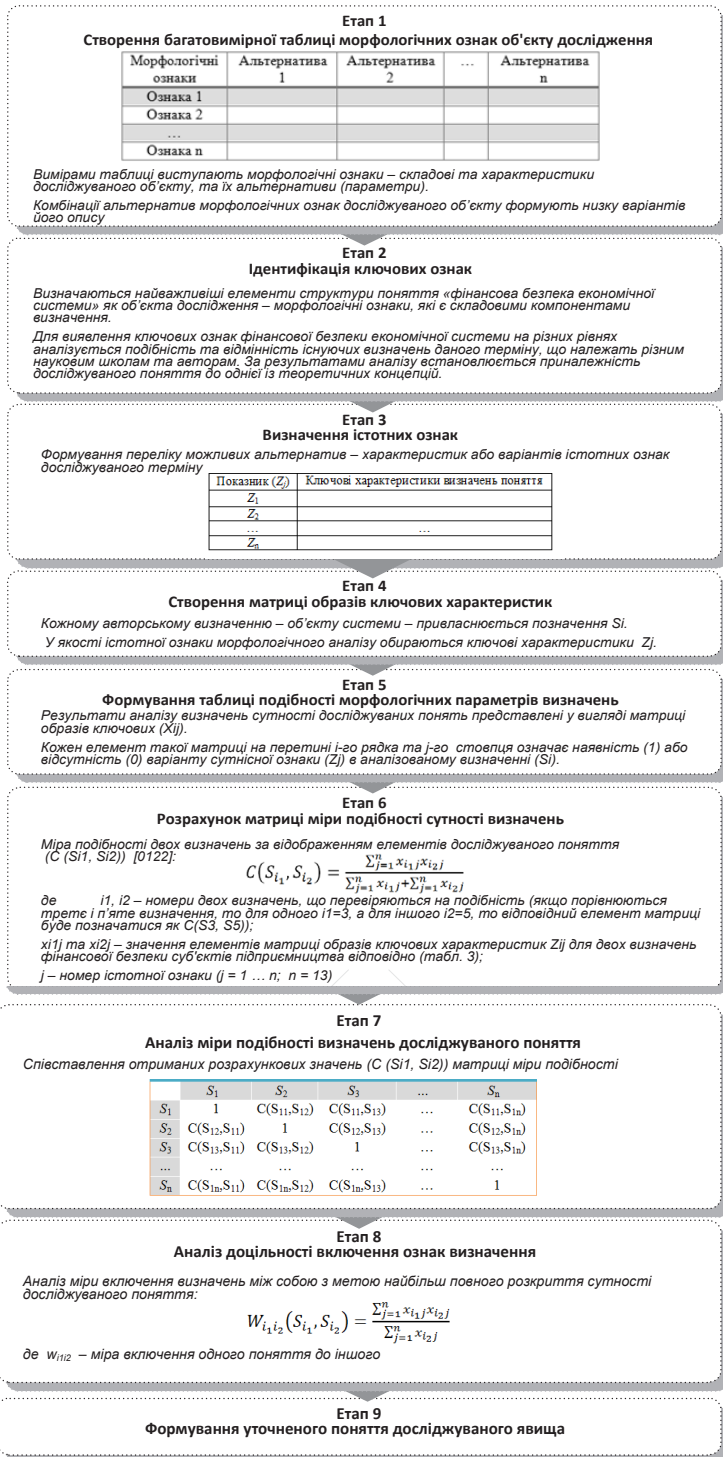
Постановка проблеми. Регіональний та галузевий аспекти є сформованими і вагомими факторами впливу на рівень фінансової безпеки економічної системи та проявляються у асиметричному розвитку регіонів, галузей і їх диференціації, що значною мірою впливає на безпеку країни у цілому [20]. Для дослідження фінансової безпеки і процесу її забезпечення доцільним є вивчення сутності означеного явища. Багатоаспектність фінансової безпеки мезорівня спричиняє розбіжність у її трактуванні, тому для кращого її розуміння необхідним є виділення ключових ознак та характеристик з метою уточнення даного поняття, що уможливується внаслідок проведення морфологічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансової безпеки економічних систем мезорівня у вимірі регіонів та галузей економіки проводили І.М. Вахович, М.В. Гончарова, І.В. Должикова, Н.В. Дюженкова, М.І. Карлін, Л.П. Коваль, Т.М. Коновалова, О.Я. Малиновська, М.М. Медвідь, В.М. Олійник, В.І. Срібний, А.І. Сухоруков та ін. Проте багатоаспектність досліджуваного явища потребує не тільки поділу існуючої множини тлумачень на групи, але й формування переліку їх основних властивостей і структури поняття. Одним із ефективних засобів проведення означеної класифікації може стати морфологічний аналіз [1], що дозволить встановити сутність фінансової безпеки економічних систем мезорівня і виробити розуміння структури даної категорії.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення сутності фінансової безпеки економічних систем мезорівня показало неоднозначність трактування даного поняття у вимірі регіонів та галузей економіки. Низка наукових досліджень свідчить про намагання науковців систематизувати існуючі визначення, але тільки у просторі регіонів, оминаючи увагою фінансову безпеку галузей. Однак виділення класифікаційних ознак та структури поняття фінансової безпеки регіону на підставі проведення морфологічного аналізу та узагальнення сутності даного явища на рівні галузей економіки проведено не було.

Мета статті. Тому метою даної статті є формування уточненого визначення сутності поняття фінансової безпеки економічних систем мезорівня (у вимірі регіонів та галузей економіки).

Виклад основного матеріалу. Фінансова безпека економічних систем пов'язана із

Рис. 1. Алгоритм проведення морфологічного аналізу фінансової безпеки економічної системи (сформовано на підґрунті [14])

фінансовими відносинами різних шарів вертикальної структури [8]: домогосподарства, підприємства, галузі, регіону і держави. Економічним системам означеної ієрархії притаманні певні особливості у мобілізації, використанні і управлінні фінансовими ресурсами. Тому сучасне розуміння терміну «фінансова безпека» характеризується широким колом визначень загалом та у розрізі економічних систем мезорівня зокрема. Багато науковців оперують схожими формулюваннями, що відображають різні ключові ознаки фінансової безпеки економічних систем мезорівня – регіону і галузі. В усіх дослідженнях з означеної проблематики наголошується про взаємовплив фінансової безпеки регіонального рівня на загальну безпеку держави (національну, економічну, фінансову). Результати аналізу показали, що за умовами забезпечення фінансової безпеки економічних систем на регіональному рівні найбільш поширеною є відсутність її загроз, а результатом забезпечення – стабільність соціально-

економічного розвитку регіону. Для виявлення узагальненого тлумачення поняття фінансової безпеки економічної системи на регіональному рівні було реалізовано підхід морфологічного аналізу [1], алгоритм якого представлено на рисунку 1.

На першому та другому етапах реалізації означеного підходу, було визначено низку морфологічних ознак фінансової безпеки економічних систем у вимірі регіону серед яких обрано найбільш ключові. Виокремлені 11 найбільш повних тлумачень стали підґрунтям для виділення основних 17 істотних ознак поняття «Фінансова безпека економічної системи на рівні регіону», серед яких: приналежність до підсистеми економічної безпеки; врахування протидіючого аспекту загрозам фінансової безпеки; сталі економічне зростання, сталий економічний розвиток; стабільність економічного розвитку, фінансової системи, економіки, цілісність економіки і фінансової системи; ефективність розвитку; збалансованість розвитку

Таблиця 1

Матриця образів ключових характеристик визначень фінансової безпеки економічної системи на рівні регіону

		Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄	Z ₅	Z ₆	Z ₇	Z ₈	Z ₉	Z ₁₀	Z ₁₁	Z ₁₂	Z ₁₃	Z ₁₄	Z ₁₅	Z ₁₆	Z ₁₇
S ₁	І.М. Вахович [2]		1	1	1		1	1			1	1						1
S ₂	М.В. Гончарова [4]	1	1		1		1	1			1	1						
S ₃	І.В. Должикова [6]		1											1				
S ₄	М.І. Карлін [7]															1		
S ₅	Л.П. Коваль [8]		1														1	
S ₆	Т.М. Коновалова, Н.В. Дюженкова [9]		1		1					1	1		1					1
S ₇	О.Я. Маліновська [12]				1				1		1							1
S ₈	М.М. Медвідь [13]		1										1	1	1	1		1
S ₉	В.М. Олійник [15]				1				1		1							1
S ₁₀	В.І. Срібний [16]		1		1	1					1							1
S ₁₁	А.І. Сухоруков [17]										1		1	1				

Таблиця 2

Матриця міри подібності визначень поняття «фінансова безпека економічної системи на рівні регіону»

	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	S ₆	S ₇	S ₈	S ₉	S ₁₀	S ₁₁
S ₁	1,00	0,40	0,10	0,00	0,10	0,21	0,17	0,14	0,17	0,23	0,09
S ₂	0,40	1,00	0,11	0,00	0,11	0,23	0,18	0,08	0,18	0,25	0,10
S ₃	0,10	0,11	1,00	0,00	0,25	0,13	0,00	0,25	0,00	0,14	0,20
S ₄	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00
S ₅	0,10	0,11	0,25	0,00	1,00	0,25	0,17	0,13	0,17	0,29	0,00
S ₆	0,21	0,23	0,13	0,00	0,25	1,00	0,30	0,17	0,30	0,36	0,22
S ₇	0,17	0,18	0,00	0,00	0,17	0,30	1,00	0,00	0,50	0,33	0,14
S ₈	0,14	0,08	0,25	0,14	0,13	0,17	0,00	1,00	0,00	0,09	0,22
S ₉	0,17	0,18	0,00	0,00	0,17	0,30	0,50	0,00	1,00	0,33	0,14
S ₁₀	0,23	0,25	0,14	0,00	0,29	0,36	0,33	0,09	0,33	1,00	0,13
S ₁₁	0,09	0,10	0,20	0,00	0,00	0,22	0,14	0,22	0,14	0,13	1,00

Таблиця 3

Матриця міри включення визначень поняття «фінансова безпека економічної системи на рівні регіону»

	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	S ₆	S ₇	S ₈	S ₉	S ₁₀	S ₁₁
S ₁	1,00	0,86	0,50	0,00	0,50	0,50	0,50	0,33	0,50	0,60	0,33
S ₂	0,75	1,00	0,50	0,00	0,50	0,50	0,50	0,17	0,50	0,60	0,33
S ₃	0,13	0,14	1,00	0,00	0,50	0,17	0,00	0,33	0,00	0,20	0,33
S ₄	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,00	0,00
S ₅	0,13	0,14	0,50	0,00	1,00	0,33	0,25	0,17	0,25	0,40	0,00
S ₆	0,38	0,43	0,50	0,00	1,00	1,00	0,75	0,33	0,75	0,80	0,67
S ₇	0,25	0,29	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,00	1,00	0,60	0,33
S ₈	0,25	0,14	1,00	1,00	0,50	0,33	0,00	1,00	0,00	0,20	0,67
S ₉	0,25	0,29	0,00	0,00	0,50	0,50	1,00	0,00	1,00	0,60	0,33
S ₁₀	0,38	0,43	0,50	0,00	1,00	0,67	0,75	0,17	0,75	1,00	0,33
S ₁₁	0,13	0,14	0,50	0,00	0,00	0,33	0,25	0,33	0,25	0,20	1,00

економіки; стійкість фінансової системи; незалежність фінансової системи; стабільність (розвитку) соціальної сфери, стабільність (розвитку) екологічної сфери; достатність та ефективність використання фінансових ресурсів; забезпечення реалізації (захист) фінансових інтересів; виконання зобов'язань; задоволення потреб; характеристика системи; певний стан системи.

На наступних кроках проведення морфологічного аналізу [14] було створено матрицю ключових образів (табл. 1), міри подібності морфологічних параметрів (табл. 2) та розраховано міру включення досліджуваних трактувань поняття (табл. 3).

Наявність найбільшої схожості між тлумаченнями фінансової безпеки економічної системи на регіональному рівні виявлялась на основі аналізу розрахованих значень міри подібності. Відповідно до значень даних показників для досліджуваних визначень, найбільша міра схожості визначена між трактуваннями понять О.Я. Маліновської і В.М. Олійник (0,5), І.М. Ваховича та М.В. Гончарової (0,4). Менш схожими виявилися тлумачення фінансової безпеки економічної системи на рівні регіонів Т.М. Коновалової (Н.В. Дюженкової) та В.І. Срібного (міра схожості – 0,36). Найбільш повними серед проаналізованих визначень фінансової безпеки економічної системи регіонального рівня, на підставі дослідження доцільності включення ознак у тлумачення, є авторства М.М. Медвідь.

Таким чином, у подальших дослідженнях під фінансовою безпекою економічної системи на регіональному рівні будемо вважати функціональну складову економічної безпеки, що характеризує стан фінансової системи регіону за умов його стабільного економічного розвитку, достатності і ефективності використання фінансових ресурсів для реалізації (захисту) фінансових інтересів усіх суб'єктів мезорівневих фінансових відносин (власників капіталу і громади) та попередження або нейтралізації впливу загрозливих факторів.

Необхідність дослідження безпеки на галузевому рівні підкреслюється С.І. Ткаленко [19], оскільки без фінансової безпеки окремих галузей не можна гарантувати фінансову безпеку країни. Система економічної безпеки колишнього СРСР, її жорсткість та підвищена керованість значною мірою визначалась наявністю галузевих вертикальних структур [3]. О.С. Власюк [3] зазначає, що за умов ринкової децентралізації майже всі галузі практично втратили колишній статус ключового суб'єкта забезпечення національної безпеки, це ж стосується і більшості крупних державних низових господарюючих суб'єктів. Та незважаючи на це, з точки зору дослідника, роль господарських систем та структур суб'єктів національної економіки у забезпеченні власної, регіональної та загальнонаціональної економічної безпеки зростатиме [3].

На сьогодні безпека галузей економіки розглядається науковцями з точки зору забезпечення економічної безпеки загалом. Питання ж забезпечення галузевої фінансової безпеки не знаходить достатньо уваги дослідників. Хоча деякі науковці представляють оцінку фінансової безпеки підприємств конкретної галузі, але розрахунки проводяться тільки за показниками фінансового стану суб'єктів підприємництва без пов'язання з аналогічним станом галузі.

Дослідженням економічної безпеки галузей економіки присвячені наукові

доброби Л.А. Горошкової [5], А.М. Штангрета [21], М.В. Лучик [11] та ін. А.М. Штангрет під економічною безпекою галузі розглядає складну багатфакторну категорія, спрямовану на максимально ефективне використання усіх видів ресурсів з метою задоволення попиту населення у певному виді продукції (робіт, послуг), що не суперечить загальнонаціональним інтересам та сприяє соціальному та економічному розвитку держави [21]. Галузеву економічну безпеку науковець вбачає у ролі проміжного узагальнюючого рівня для раціональної організації управління економічною безпекою на взаємопов'язаних рівнях «державна» – «підприємство», який відповідає постулатам організації економіки. Л.А. Горошкова [5] в якості елементів економічної безпеки металургійної галузі визначає циклічність економічних процесів за умов сталого розвитку галузі, стійкість і стабільність металургійної галузі, науково-технологічну складову, забезпечення можливості функціонування підприємств галузі в умовах надзвичайних ситуацій, можливість виходу на зовнішній ринок, ефективну зовнішньоекономічну взаємодію, міжгалузеві зв'язки, зв'язки із технологічно-спорідненими галузями, послідовність розвитку галузей за пріоритетами, відповідність економічних укладів.

Низка досліджень фінансової безпеки мезорівня присвячується агропромислового комплексу (АПК). Так, М.В. Лучик [11] в якості фінансової безпеки аграрної сфери розглядає систему фінансового захисту інтересів галузі та зниження рівня загроз суб'єктам господарювання із забезпечення їх фінансової стійкості, платоспроможності, мінімального ризику ймовірності банкрутства. Н.А. Кулагіна [10] визначає досліджуване явище як один з найважливіших елементів системи економічної безпеки, як такий стан фінансової системи суб'єкта господарювання АПК, за якого забезпечена фінансова стійкість, платоспроможність, присутні мінімальні ризики вірогідності банкрутства і який сприяє підвищенню вартості бізнесу. О.В. Тихомиров [18] досліджує економічну безпеку галузі охорони здоров'я, в якості показників якої обрано індикатори економічного обігу в галузі, чисельність суб'єктів медичної діяльності в галузі, їх середня норма прибутку і рентабельність, ціни на медичні послуги, участь держави у ролі платника в собівартості медичних послуг, економічна забезпеченість потреби громадян в медичних послугах. Загалом, показники економічної безпеки галузі мають на меті відобразити відсутність відхилень у нормальному режимі розвитку еконо-

Рис. 2. Аналіз поняття «фінансова безпека економічної системи на рівні галузі»

міки, який забезпечується відповідністю обороту галузі витратам держави, потребам населення та товаровиробників. Виходячи з обмеженості характеристик фінансової безпеки галузей економіки та відсутності достатньої кількості її визначень було проведено аналіз наведених тлумачень галузевої безпеки та сформульовано власний підхід, що базується на морфологічній декомпозиції поняття «фінансова безпека економічної системи на рівні галузі» (рис. 2).

Висновки та пропозиції. Вивчення змісту наукових праць щодо методології фінансової безпеки економічних систем мезорівня засвідчили її

широту та багатоаспектність. Проведений морфологічний аналіз фінансової безпеки на рівні регіону дозволив структурувати наявні трактування на підґрунті виділення її істотних ознак, виявити найбільш повне тлумачення досліджуваного явища та сформувати його уточнене визначення. Аналіз наукових доробків щодо питань безпеки галузей економіки надав можливість провести морфологічну декомпозицію даного поняття. Представлене уточнення сутності фінансової безпеки економічних систем мезорівня спрямовує подальшу розвідку досліджень на визначення особливостей її забезпечення.

Список літератури:

1. Біденко К.Р. Уточнення змісту поняття «антикризове фінансове управління підприємством» з використанням морфологічного аналізу / К.Р. Біденко // Управління розвитком. – 2013. – № 3 (143). – С. 165-169.
2. Вахович І.М. Теоретико-методологічні засади формування та реалізації регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05 / І.М. Вахович; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса, 2008. – 35 с.
3. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С.Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48с.
4. Гончарова М.В. Фінансова безпека регіону як важлива складова економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / М.В. Гончарова // Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем: І Всеукраїнська наук.-практ. конф., 17-18 жовт. 2013 р., м. Сімферополь – смт Гурзуф. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2013. – С. 282-284.
5. Горошкова Л.А. Аналіз детермінант економічної безпеки галузей національного господарства / Л.А. Горошкова // Економічний вісник університету. Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. – 2012. – Вип. 19. – С. 113-129.
6. Должикова І.В. Обеспечение финансовой безопасности региона / И.В. Должикова // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2013. – Выпуск № 4-1. – С. 181-190.
7. Карлін М.І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні / М.І. Карлін // Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – Випуск 15. – С. 21-31.
8. Коваль Л.П. Понятійно-категоріальний апарат дослідження фінансової безпеки [Електронний ресурс] / Л.П. Коваль // Фінансовий простір. – 2013. – № 3 (11). – Режим доступу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1303/13klppad.pdf>.
9. Коновалова Т.М. Види економічної безпеки регіона [Електронний ресурс] / Т.М. Коновалова, Н.В. Дюженкова. – Режим доступу: <http://tstu.ru/science/seminar/konf6/pdf/053.pdf>.
10. Кулагина Н.А. Диагностика финансовой компоненты при оценке экономической безопасности хозяйствующих субъектов аграрной сферы / Н.А. Кулагина // Экономические науки. – 2012. – № 3 (88). – С. 132-136.
11. Лучик М.В. Методико-методологічні підходи до забезпечення економічної безпеки аграрної галузі / М.В. Лучик // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10 (3). – С. 455-463.
12. Маліновська О.Я. Особливості економічної безпеки регіону (на прикладі Львівщини) / О.Я. Маліновська, М.І. Біляк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.18. – С. 137-142.
13. Медвідь М.М. Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області): автореф. дис. ... канд. екон. наук / М.М. Медвідь; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – Полтава, 2008. – 20 с.
14. Методичні рекомендації до лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Економіко-математичне моделювання фінансових процесів» для студентів спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» усіх форм навчання / укл. І.Б. Медведєва. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – 116 с.
15. Олійник В.М. Адміністративно-правове забезпечення економічної безпеки регіону як складовий елемент громадської безпеки України [Електронний ресурс] / В.М. Олійник // Актуальні питання фінансової безпеки держави: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави», м. Харків, 21 лютого 2014 року. – Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/04_oliynik.pdf.
16. Срібний В.І. Зовнішні та внутрішні загрози фінансової безпеки на регіональному рівні / В.І. Срібний // Економіка і управління. – 2009. – № 2-3. – С. 163-166.
17. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: монографія / А.І. Сухоруков (Передм. акад. НАН України С.І. Пирожкова). – К.: НІПМБ, 2005. – 140 с.
18. Тихомиров А.В. Концепція соціально-орієнтованої модернізації здравоохоронення: автореф. дис. ... на соиск. уч. ст. д. мед. наук по спец. 14.00.33 [Електронний ресурс] / А.В. Тихомиров. – Режим доступу: <http://www.yabloko.ru/Publ/Tikhomirovav/avt-0192.pdf>.
19. Ткаленко С.І. Фінансова безпека держави в умовах посилення глобалізаційних процесів / С.І. Ткаленко // Міжнародна економічна політика. – 2013. – № 1 (18). – С. 87-104.
20. Филимонова Е.А. Региональная асимметрия как фактор ослабления финансовой безопасности [Електронний ресурс] / Е.А. Филимонова. – Режим доступу: <http://www.nsu.ru/exp/ref/Media:4ee86b28bf676a3c5d00000110.pdf>.
21. Штангрет А.М. Економічна безпека галузі – важливий елемент в структурі національної безпеки / А.М. Штангрет, О.М. Петрашова // Екон. вісник ун-ту [Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди]. – 2010. – № 15/1. – С. 181-187.

Лелюк С. В.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнецца

СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ МЕЗОУРОВНЯ

Резюме

Исследована сущность понятия финансовой безопасности экономических систем мезоуровня. Проведен анализ существующих трактовок финансовой безопасности, выделены ее ключевые признаки, определена мера их сходства по освещению содержания изучаемого явления. На основе морфологического анализа и декомпозиции сформировано и предложено уточненное определение сущности финансовой безопасности экономических систем мезоуровня.

Ключевые слова: финансовая безопасность, морфологический анализ, мезоуровень, мера сходства, экономическая система.

Lelyuk S. V.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ESSENCE OF FINANCIAL SAFETY OF MESO LEVEL ECONOMIC SYSTEMS

Summary

The essence of the concept of financial security of mesolevel economic systems was investigated. Existing interpretations of financial security analyzed, its key features highlighted, their similarity in coverage of the content of the phenomenon defined. On the basis of morphological analysis and decomposition definition of the concept of the financial security of the meso level economic systems formed and refined.

Keywords: financial security, morphological analysis, meso, a measure of similarity, economic system.

УДК 332

Масюк Ю. В.

Лукашенко Н. В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО СТРАХУВАННЯ МАЙНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Досліджено основні напрями і проблеми розвитку агрострахування. Наведений розрахунок страхового відшкодування страховими компаніями України сільськогосподарським підприємствам. Досліджено механізм залучення зарубіжного досвіду в аграрній сфері.

Ключові слова: агрострахування, франшиза, страхова сума, страхове відшкодування, Аграрний Страховий Пул, аграрний ризик.

Постановка проблеми. Сільське господарство є одним із найризиковіших видів підприємницької діяльності, оскільки залежить від таких факторів, як сезонність, залежність від погодних і кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу та інших причин. Одним із найважливіших інструментів мінімізації ризиків сільськогосподарського виробництва є агрострахування.

За оцінками фахівців, серед ризиків, які суттєво впливають на результат господарювання в рослинництві, понад 40% припадає на 225 такі, що можна попередити дотриманням агротехнічних умов вирощування сільськогосподарських культур, тоді як вплив ризиків, пов'язаних із несприятливими та кліматичними умовами, на зниження сільськогосподарської продукції становить майже 60%. Згідно з дослідженнями науковців, в Україні втрати від несприятливих погодних умов по окремих роках можуть досягати 45-50%, а при їх поєднанні – 70% і більше [1, с. 49].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О.А. Туманова, О.М. Лобова, С.С. Осадця, І.І. Глогова, Є.П. Томіліна, Г.С. Пралієва, А. Полчанова, С.П. Смоленюк, О.М. Ка-

лашнікова, Т.Й. Сус, О. Гудзя, М. Кульбіді, М. Дем'яненко, А.С. Шолойка.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на позитивну динаміку, сучасний стан національного агрострахового ринку не відповідає своєму основному завданню – управління ризиками в аграрному секторі для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та сталого розвитку аграрного сектору на засадах інноваційної економіки. У сільському господарстві страхується близько 3% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 90%. В Україні страхується менше 5% посівних площ, тоді як у Канаді, США, Європі цей показник перевищує 60%. Сільськогосподарське або аграрне страхування дозволяє найбільш доцільним чином поєднувати інтереси учасників аграрного ринку.

Мета статті. З огляду на сказане, метою статті є вивчення стану розвитку аграрного страхування в Україні, аналіз ефективності страхування врожаю сільськогосподарськими підприємствами на прикладі двох страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Агрострахування є механізмом, що дозволяє аграріям одержати покриття по максимально можливій кількості ризиків, запобігти різким коливанням доходів, ство-